

NOTA.

No cabe testimonio mas claro de la libertad con que los reyes procedian por sí mismos á lo que consideraban oportuno en los asuntos de territorio diocesano.

Sin consulta con el papa, sin concilio de obispos, sin cortes, y sin consejo de estado, adjudica el rey á la diócesis de Oviedo pueblos de las de Leon, Astorga, Zamora y Palencia, y parte los de ésta entre Oviedo y Leon; con lo cual se conforman la reina, los infantes hijos suyos, y los obispos de Oviedo, Leon, Coimbra, Iria y Lugo, que seguían entonces la corte; siendo de notar que el obispo de Leon era san Froilan.

Núm. 21.

Concilio de Barcelona en el año 906, del cual consta que Wifredo, conde de Cataluña, había restaurado el obispado de Vique.

Balucio, *Miscelaneas* tom. VII pág. 51, y Esp. Sagr. tom. XXVIII. Apénd. IV.

Annuente atque inspirante divina clementia, anno verbi incarnati DCCCVI. conventus pontificum reverendorum factus est apud nobilem civitatem Barchinonam; in quo adfuerunt reverendissimus metropolitanus Arnustus primae Narbonensis civitatis antistes, pariterque servus Dei, et Renardus, necon Aginthus, et Nantigius, seu etiam Idalcarius et Theudericus, sanctissimi praesules, eximiusque princeps et marchio Wifredus, cum iis etiam abbatibus et diversi ordinis clericorum maxima congregatio, et religiosorum laicorum immodica caterva. His igitur omnibus in ecclesia S. Crucis in unum congregatis, surrexit quidam in medio sanctae religionis episcopus Ausonensis ecclesiae, nomine Idalcarius proferens quaerimoniam suaec ecclesiae, dicensque: Attendat et consideret vestra reverenda paternitas, reverende

archipresul Arnuste, necon et omnes qui in hoc sacro concilio adestis. Cum priscis temporibus tota Hispania atque Gothia sacris insisteret eruditionibus, et vernaret clero, ac fulgeret ecclesiis Christo dicatis, inter reliquas, ipsa quoque Ausonensis ecclesia nobilis habebatur. Peccatis vero exigentibus illorum qui tunc habitatores erant illarum terrarum, ut omnes nostis, barbarico gladio divino judicio traditi sunt, ita ut nec aliquis christianorum in praedicto pago Ausone remaneret.

Post multorum autem annorum curricula misertus Dominus terrae, suscitavit in ea nobilissimum principem Wifredum et fratres ejus qui ex diversis locis et gentibus homines pio amore colligentes, praelibatam ecclesiam cum suis finibus in pristinum instauraverunt statum. Cum autem adhuc in paucitate consisteret, et nequam talis esset ut per seipsum, sicut antiquitus, episcopum habere posset, adhuc praeditus marchio rogavit reverendissimum Sigebodus episcopum Narbonensem metropolitanum, ut jam fatam ecclesiam sub suo teneret regimine, et tam per se quam per suos convicinos suffraganeos illam ordinaret atque disponeret, donec faciente Deo paulatim ad incrementum perveniret, qualiter in ea proprius episcopus juxta antiquum morem consistere posset. Cum vero pietas superni numinis ipsam ecclesiam per jam dictum principem longè latèque dilatasset, et cuncti cernerent illam proprium debere episcopum habere, jam venerabili Sigebodo divina vocatione ex hac luce substrato, expetivit tam idem marchio quam omnis clerus et populus Ausonensis reverendum Theodardum praelibatae sedis Narbonensis pontificem, ut saepe dictae ecclesiae Ausonensi proprium ordinaret episcopum. Qui una cum ceteris pontificibus, dignis illorum petitionibus annuens, in pontificem ejusdem ecclesiae decessorem nostrum divinae memoriae Gotmarum sacra benedictione consecrare non distulit. Illis quoque universae carnis viam carpentibus, eximio archipontifice Arnusto Narbonam Theodardo succidente, me quoque immeritum Ausonensi per cleri et plebis electionem praefecit ecclesiae.

*

Inunctum est autem decessori meo à reverendo Theodardo, et mihi à praesenti metropolitano, ut ecclesiae Narbonensi, quae est in honorem sanctorum martyrum Justi et Pastoris sita, per singulos annos libram argenteam persolveremus. Nunc itaque videat sanctissimus metropolita et omnes reverendissimi qui adestis episcopi, et revolvat omnia volumina sanctae legis christiana, si aequum est episcopum fiscalem esse, vel si cathedra episcopalnis alicui ecclesiae tributum debeat persolvere, nisi tantum quod jura canonum resonant, id est, humilem subjectionem atque debitum honorem proprio deferre metropolitano. Diutissim autem illic de hoc tractantibus episcopis, quaerimoniae tandem idem respondet metropolita: de hoc quod strenue sagacitas dilecti confratris nostri Idalcarii episcopi quaerebatur, justa quidem nobis ejus videtur querela. Sed in hoc nos acta quidem prioris decessoris nostri sequentes, improvise atque inconsideratè egimus. Ideoque quod quaerimonia ejus recta nobis ac vobis videtur, differamus illud usque ad plenam synodus, et perfectum duodenarium numerum confratrum nostrorum. Et tunc, secundum divinam inspirationem, ex hoc quod rectius est, statuemus.

Sequenti denique anno sancta synodus congregata est in loco qui dicitur coenobio S. Tiberii in dioecesi Agathensi, in quod iterum adfuerunt reliqui episcopi qui priori defuerunt conventui, in qua iterum synodo eadem quaestio à cunctis iterum ventilata est. Universi igitur qui inibi residebant, sancti spiritus illustratione afflati, decernentes pariter decreverunt non debere episcopum tributarium esse, neque cathedralm episcopalem, quae domina et mater est proprii cleri et plebis, alicui servitio mancipari, sed liberam esse ab omni jure fiscalis. Placuit itaque omnibus quorum nomina subter tenantur inserta, ut hoc decretum scripturae propriis roborentur manibus, et sub divino anathema atque aeterna censura statuerunt, ne quis unquam successorum illorum sanctae Ausonensi ecclesiae imponeret quod pia consideratione illius omnibus decernentibus ab ea funditus amputatum est. Igitur

ego Arnustus annente divina clementia exiguis Narbonensis episcopus, omnium confratrum nostrorum rectissimam ex hoc respiciens defensionem, cedo atque perdono tam eidem supradicto Idalcario episcopo sanctae Ausonensis ecclesiae, quam omnibus successoribus suis, praedictum argenti librae censem quod à decessore meo domino Theodardo, vel à me improvise impositum est: ita quod à me, neque à successoribus meis ullo modo requiratur; sed liceat memorato episcopo suisque successoribus immunes esse ab omni jure fiscalis, sicut reliqui in nostra provincia vel ubicumque christiana religio pollet. Si quis verò, quod absit, temerario ausu contra hoc decretum à nobis pio amore statutum agere voluerit, sicut supra scriptum est, divino judicio, et anathematis vinculo feriatur.

Arnestus sanctae Narbonensis ecclesiae humilis episcopus hoc decretum roboravi.—Audkarius episcopus.—Gunterius episcopus.—Reginardus Eps.—Guimera Eps.—Gerardus Eps.—Riculfus Eps.—consensi.—Guiguo sanctae Gerundensis ecclesiae Eps. consensi.—Nantigisus sanctae Urgellitanae ecclesiae Eps. consensi.—Stephanus clericus, qui hunc decretum sanctae ecclesiae Ausonensis scripsit die et anno quod supra.

NOTA.

El arzobispo de Narbona reconoció como súbditos suyos á los habitantes de la diócesis de Vique solo porque así se lo propuso el conde Wifredo, señor del territorio; y á sus instancias restauró despues el obispado, y ordenó obispo. Si bastó para esto la autoridad de un señor territorial, que era vasallo feudatario del rey de Francia, ¿no bastará la del soberano?

Lo que me parece digno de observacion para la historia eclesiástica es la cláusula en que el arzobispo de Narbona propuso que se dilatará la decisión de la queja del obispo de Vique hasta que hubiera sínode pleno, y dice que lo era el de *doce obispos*; pues esta noticia casual parece indicar que en los siglos antiguos los obis-

pos se persuadian representar el colegio de los doce apóstoles, para tener la asistencia del Espíritu santo cuando querian hacer *sínodo pleno*.

Núm. 22.

Dismembracion de varios territorios diocesanos de Lamego y Tuy para el obispado de Iria y Santiago por el rey Ordoño segundo en 29 de enero de 915, porque habian sido de Iria en otro tiempo y cesado las causas de la separacion.

Esp. Sag. tom. XIX, Escrituras del Apéndice pág. 349.

In nomine Domini, qui unus permanet in Trinitate Deus, sive ad honorem sancti Jacobi apostoli, cujus benevolum corpus tumulatum esse dignoscitur in provincia Galleciae sub arcis marmoricis in finibus Amaae, necnon et sanctissimae virginis Eulaliae ubi sedes Hiriensis antiquitus manet construata: nos exigui famuli vestri Hordonius rex, ac Gelvira regina, in Domino Deo aeternam salutem. Antiquorum relatione cognoscimus omnem Hispaniam à christianis esse possessam, et per unquamque provinciam ecclesiam sedibus, et episcoporum personatam: non longo post tempore crescentibus hominum peccatis, à saracenis est possessa, et manu potenti dissipata, multique ex christianis in gladio caeciderunt, et qui evaserunt, ora maris arripientes, in concavis petrarum habitaverunt: et quoniam Hiriensis sedes ultima prae omnibus sedibus erat, et propter spatia terrarum vix ab impiis inquietata, aliquanti episcoporum proprias desinentes sedes viduas et lugubres in manibus impiorum, accurrerunt ad episcopum supramemoratae sedis Hiriensis qui propter honorem sancti Jacobi collegit eos, humanitate praestante, et ordinavit decaneas unde tolerationem habuissent, quoisque Dominus respexit afflictionem servorum suorum, et restituisset eis haereditatem avorum, et proavorum suorum.

Postea quidem prosperante ejus misericordia qui disponit cuncta suaviter, ac regit universa, dedit auxilium servis suis per manus imperatorum, avorum et parentum meorum, et inchoaverunt excutere jugum de collo eorum, et manu propria adquisierunt non minimam partem de haereditatibus eorum; et nos vero ipsius juvamine roborati, multis ipsorum inimicorum fregimus cervices, et cum amaritudine nostra relinquentes, in inferno demersi sunt; et qui evaserunt, jam cogitant, ut unde revertantur, hoc operante immensa divinitas; et quoniam ex ipsis episcopis qui in sede Iriense tolerationem usque hodie habuerunt, jam sedes eorum et ecclesias christianis clericis ornatas resurgent; id est, Tudensem simulque et Lamecensem; *hoc tractatum figentes cum patribus, et episcopis nostris*, videlicet Recaredo Lucense; Froarengo Coimbrese; Jacobo Cau-riense; Gennadio Astoricense; Sabarico Dumiense; Asuri Au-riense; Attila Zamorense; Fronimio Legionense; Obeco Ovetense; Anserico Visense, imitantes exempla patrum, qui canones ediderunt; quia sic fuerunt homines Spiritu sancto renati, sicut et nos, necesse est, ut redeant ad suas sedes dum cuncta sunt roborata et plenaria; et haec sedes Irensis, quae est conjuncta loco patroni nostri sancti Jacobi apostoli, fines suos ab omni integritate custodiat et contineat, sicut ab antiquis patribus praescriptos cognovimus; id est, Trasancos, Labacencos, Nemancos, Celticos et Carnota, quos obtinuit episcopus Lañecensis; necnon Nemitos, Faro Brecantinos et Somnaria, quos obtinuit episcopus Tudensis; adjacentes ad haec Prucios et Bisancos qui steterunt post partem Regulae..... omnia haec supra memoria ecclesiis et monasteriis hujus sanctae ecclesiae à modo ac deinceps perenniter concedimus possidenda. Adjacentes etiam supra memorato loco apostoli sancti, exemplum imitantes avi nostri, divae memoriae domini Ordinii regis, qui concessit sancto apostolo sex millia in omni gyro hominum ingenuorum, metuens ne scurro fisci ejus inquietaret januas apostoli, qui omnium finium Hispaniae ad judicii diem jussus est pra-

sentare animas, hoc statuens ut ipse populus ingenuus tantum episcopo in ipso loco persolvat, quantum censum statutum est regi. Postea vero genitor noster dominus Adephonus princeps, devotionem patris affirmavit, et ex voto proprio addidit XII millia de Ullia usque in Tamare, hoc populo ipsi praecipiens, sicut et pater ejus. Ego tamen supra memoratus Ordonius, quoniam non minima pars christianitatis ditioni nostrae subjecta est, quam per vestram intercessionem nobis Dominas subsidit, et devotionem patris et avi confirmamus et ex voto nostro proprio addimus XII millia duplicata, id est de sancto Vincentio de Pino usque in Iriam; et in villa Lugrossa, et ad partem de Siquario, XII millia duplicata; commissos secundos; monitem Sacrum, sicut eum Gundesindus abba obtinuit; et Amaeam, sicut eam Lucidus, et Nunus obtinuerunt ab integro; siue qui sunt habitantes in villas de Iria; hoc illis statuentes, sicut avus et genitor noster illis alijs statuerunt, nihil supra parientes. Do itaque ac sancto apostolo confirmo quod homines infra urbem commorantes, seu juxta tumulum sancti apostoli Jacobi habitantes, si infra quadraginta dies de aliqua servitute calumniati extiterint, illico ex ea ejiciantur non calumniati, et absque ulla calumnia permaneant, ita ut et nos, sancti martyres Jacobe et Eolalia virgo, vestra intercessione, praesenti in regno, tuni ab insidiis inimicorum permaneamus, et vestrum juvamen sit nobis ad inimicos diripiendos, lorica justitiae et galea justitiae et salutis; et post vitae excessum, dextram levamque tenentes, introducatis nos in vitam aeternam; et hoc factum nostrum in cunctis obtineat firmitatis rohorem. Si quis tamen hoc factum nostrum simulque devotionem vel in modico infringere tentaverit, auferat Dominus memoriam ejus de libro vitae, et quisquis ille fuerit, sit in inferno inferiori, et anhorum pribetur lumenibus oculorum. Facta scripture testamenti simulque confirmationis sub die quarto kalendas februarii, era DCCCLIII.

Postea quidem congregatis in praesentia nostra dominus Fronimius et dominus Fortis episcopus et cetera mul-

titudo benè natorum residentium vel adstantium in loco Legionis, adfuerunt ibi dominus Recaredus et dominus Gundesindus episcopus contendentes procommissos Prucios et Bisancos et dividimus homines bene, ut sint medii post partem sancti Jacobi, et medii post illius, ambo comissi, dum Recaredus episcopus advixerit; et post obitum illius, sint integrati pro parte sancti Jacobi apostoli; et roboret jam dicitur Recaredus episcopus testamentum, ut ista causa firma permaneat. Ordonius rex conf. Gelvira regina confirmat. Sancius conf. Ranemirus conf. Scemena, Garsea conf. Recaredus episcopus conf. Assurius episcopus confirmat. Froarengus episcopus conf. Fronimius episcopus conf. Jacobus episcopus conf. Obecus episcopus conf. Lucidus Vimarinae testis. Munius Guter testis. Didacus Fernandi testis. Gundisalbus Betoniae testis. Attila episcopus. Gemnadius episcopus conf. Adephonus abba conf. Superius abba conf. Barderedus abba conf. Gundisalbus testis. Guncalius Frz. testis. Ferdinandus Ausuris testis. Gudesteus testis. Sabaricus episcopus testis. Ausericus episcopus testis.

NOTA.

Esta escritura hace ver que los reyes antecesores de Ordoño segundo habían dismembrado del obispado de Iria los territorios diocesanos que se designan para que se conservasen las dignidades episcopales de los que habían perdido sus diócesis.

Ahora el rey quiere restituir las cosas al estado primitivo, y para ello no acudió al papa; pero tampoco lo hizo por sí solo como en otras ocasiones. Tuvo por más oportuno convocar á los obispos que seguían entonces la corte, y dió la providencia con acuerdo suyo.

Esto prueba que los reyes eran libres en el modo con que habían de usar de su poder en los asuntos relativos á la división de territorios diocesanos.

Renovacion del decreto de agregacion de los territorios diocesanos de Braga y Orense al obispado de Lugo por el rey Ordoño segundo en primero de setiembre de 915.

Archivo de Lugo y Esp. Sagr. tom. XL. Apénd. XXI.

In nomine Dei Patris Genitoris, Genitique Filii, simul et Spiritus procedentis, qui unus, idemque Deus permanet in Trinitate perfecta, sive in honore, et veneratione almae virginis Mariae, cuius ecclesiae seu sedis venerabilissima dignoscitur esse fundata in urbe Lucence, provinciae Galliciae ab ipso initio praedicationis apostolicae primitivae ecclesiae, et à regibus gloriosissimis et catholicis praedecessoribus nostris est honorabiliter sublimata insula summi pontificatus, ante ingressum scilicet saracenorum in praedicta provincia Galletiae; et post à victoriosissimo Adphonso Petri ducis filio ex manibus eorum est erpta, et vendicata, et ab ejus successore gloriosissimo rege Adephonso, Frolyani filio, est in pristino honore restituta sicut ab ipsis, et à ceteris gloriiosis regibus praedecessoribus, et avibus nostris ceterae sibi subjectae sunt urbes, et provinciae, id est Brachara et Auriensis quae funditus eversae sunt à ismaelitis, simili modo avorum nostrorum sequentes vestigia, *auctoritate communiti apostolicae sedis*, et in patrocinio confidentes glorirosae virginis Mariae, nos exigui famuli vestri, Ordonus rex, et Geloiria regina, videlicet, alma virgo Maria vestrae ecclesiae praefatae praedictas subdimus urbes, confirmantes avorum nostrorum privilegia. Insuper adjicimus, atque concedimus pro remedio animae nostrae, ecclesiae vestraeque, in civitate Lucensi fundatae, monasterium sancti Christophori quod est constructum in haereditate nostra à domino Ermogio episcopo in territorio Tudensi loco vocato *Labugie*, in ripa Limiae, et nobis sub tuitione, et dominio ab ipso episcopo traditum jure haereditarium. Hoc ergo monasterium

vobis gloriosa virgo Maria, pro salute animarum nostrarum precantes concedimus, atque condonamus per sui terminis antiquis cum omni sua haereditate, et familia, villas, et ecclesias cum villa videlicet et ecclesia nuncupata *Vinea* in litore maris per suis terminis: et alias villas de territorio Bracharensi: et ecclesias quae sunt inter Canto, et Limia; id est *Crepellos*, et *Vulturinas*; item etiam et villam *Manzaneta* per suis terminis: similiter et in Turonio *Benevere* dictam etiam, et *Parata* in ripa de Minor cum suos vallarinos. Hunc itaque supradictum coenobium cum omni sua haereditate, ubicumque eam potueritis invenire per veritatem vobis domino *Recaredo* Lucensis sedis pontifici, et clericis vestris condonamus, atque loco sanctae Mariae praefatae sedis testamus, suggestores vobis, et petitionem facientes, ut nostras ecclesias, quae in Naviensi comitatu sunt positae, et vobis ex antiquo pontificali jure subditae censualem tributum ex ipsis ecclesiis Legionensi ecclesiae concedatis; quia auctoritate regali inter ceteras sedes pontificales statuere decrevimus, firmato ibi solo regni nostri, et quia ipsae ecclesiae Naviensis longè distabant ab ipsa sede Legionensi, vos successoresque vestri, retenta benedictione curam gerant pastoralem, et tertiam partem ipsarum ecclesiarum; quia canonicalis censura ecclesiae vestrae accommodabat. Legionensis vero concedimus ecclesiae pontifici, ejusdem ecclesiae clericis tam ex Naviensi dioecesi, quam ex tria *Castella* ecclesias; et quia vos caritative vestras ecclesias nostrae voluntati regiae faventes, condonatis, atque conceditis Legionensi ecclesiae, ideo nos praedictas provincias, et monasteria vobis perpetim habituras concedimus, observata alternatim pacis charitate. Hanc igitur commutationem, et definitionem quam pro substantiatione ecclesiarum facimus, et pro remedio animarum nostrarum sine conclusione judicariae legis esse decernimus, ne illud quod pro salute animarum sola charitate compulsi facere studuimus, vobis in ruina vertatur perditionis, si vota aliena indiscrete judicantes substrahe re voluerimus, ideo si propitiante divina pietate, supradictae *

ecclesiae vobis concessae à praedecessoribus nostris regibus supradictis, sua receperint dioecesalia jura, vel vobis, quod concedatis, restituatur observata charitate: singulae ecclesiae sua recipient dioecesalia jura canonicali sanctione, sicut vestrorum videtur continere series privilegiorum, serenissimum principum supradictorum et avorum nostrorum confirmata, robore nobis à vobis ostensa, ita et nos manu validam confirmamus. Si quis tamen hoc nostrum factum, et devotionem in modico confringere voluerit, auferat Dominus memoriam ejus de libro vitae, quisquis ille fuerit, et cum justis non scribatur, sed in inferno inferiori poenas substitutus, et in praesenti vermis scaturiat totus, et amborum occisorum privetur luminibus et ea quae substrahere conatur inuste, vel in duplo aut triplo restituat percussus anathema te, et haec nostra definitio habeat firmam roborem. Facta series testamenti scriptura commutationis sub die, quod erit Kalendas septembres, era DCCCCLIII.

Ordonius Christi servus hoc testamentum commutationis quam fieri elegimus, manu nostra confirmo. Geloiria similiter in hoc testamentum manu mea. Sub Christi nomine Recaredus Dei gratia episcopus qui suscipiens fui, manu mea. Sub Christi nomine Nausti Dei gratia episcopus. Sub Christi nomine Sabaricus Dei gratia episcopus. Sub Christi nomine Froarengus Dei gratia episcopus. Sub Christi nomine Asuri Dei gratia episcopus. Sub Christi nomine Geonadius episcopus conf. Salba abbas. Segeredus abba. Nonus Gutierrez Fafilla. Sub Christi nomine Attilanus episcopus. Sub Christi nomine Frunimius episcopus. Sarracinus Nuniz. Assuri. Gondesindus Diaz testis.

NOTA.

El que copió esta escritura en el cartulario de la catedral de Lugo añadiría las palabras *auctoritate communiti apostolicae sedis*, como lo hizo en la del rey Alonso segundo, caso de que la silla apostólica que se menciona deba entenderse por la romana; pues es bien digno de observa-

cion que solo en las escrituras de Lugo hay esta cláusula cuando las otorgadas por los mismos reyes para otras iglesias, mandando cosas mayores, manifiestan un espíritu contrario, y plena potestad independiente para los objetos de su otorgamiento.

Núm. 24.

Demarcion del obispado de Leon por el rey Ordoño segundo en 16 de abril de 916, adjudicándole varios territorios de Galicia y del obispado de Palencia.

Esp. Sag. tom. XXXIV. Apénd. VII.

In nomine triplo, simple, divino: Ego Ordonius notus Dei rex: nulli ambiguum esse videtur, sed pene omnibus patet sceptra paterna, quam nunc regimine nostro famulatur, divina cooperante clementia, expulsione propria agrenigarum, ubi christicoli divinis famulatur obtutibus sedium ecclesiarum, civitates, vicos atque oppida. Ob id malum eligere ut quae avorum et parentum meorum habuerunt palatia intus civitas Legionensis, in honorem beatae Mariae semper virginis modo essent ecclesia, ad cuius honorem decernimus vel confirmamus stipendia pontificum, clericorum, hospitum, pauperum et peregrinorum: ideo offero sacrosanto altatio ecclesias dioecesanas. In primis per terminum de Asturica, et inde per terminum de Zamora, quod est castrum Gysalvo Ibam Muza, et per terminum de Tauro, et terminum Septemancas, quod est castrum de Aeiza Gutierrez in Ornisa, terminum de Domnas, terminum de Cabezone, terminum de Modra; et inde per Aseva de castro Vibester usque in castro viride: Bretavellos duos, Civicos duos, Tarego, Balneos, Palentina, Monteson, Sancta Maria de Carrion, Saldania et Sancto Romano de Pennas cum villulis suis, Cervaria, et Castellion, et Petras nigras cum villulis suis, simul et Liebana; et inde per pennas de illos portos usque in termino jam di-